

עבודת הכהן הגדול בכניסתו אל הקדש

פרשת אחרי מות מתארת בצורה מפורשת את דרכי הכניסה של הכהן הגדול אל הקדש. התורה מצווה אל אהרן שלא לבוא בכל עת אל הקדש כי אם בפר בן בקר לחטאת איל לעולה וכן בשני שעירים לחטאת של העם. כאן בא פירוט של סדר העבודה שאנו מכירים אותו כסדר העבודה של הכהן הגדול ביום הכפורים. אכן רש"י כבר מעיר שמילים "בזאת יבוא אהרן אל הקדש" – "ואף זו לא בכל עת כי אם ביום הכפורים". רש"י סומך עצמו על האמור בסוף הפרשה בפסוק כ"ט "והייתה לכם לחוקת עולם בחודש השביעי בעשור לחודש תענו את נפשותיכם" ובהמשך "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו".

למעשה רש"י העיר זאת על מילות הפסוק "כי בענן אראה על הכפורת" ואמר, לא יבוא כי אם בענן הקטורת ביום הכפורים. הטעם שרש"י חזר להדגיש נקודה זו בשנית היא שלא נאמר שהפסוק כי אם בענן הקטורת האמור ביום הכפורים דווקא אינו אלא עם הענן לבדו בלא הבאת פר החטאת ואיל לעולה, אבל בהבאת פר לחטאת ואיל לעולה יוכל הכהן להיכנס אפילו בשאר ימות השנה על כן הוסיף והדגיש שאף בהבאת פר לחטאת ואיל לעולה אין להיכנס לתוך הקדש וקדש הקדשים כי אם ביום הכפורים. וכן הדגיש המהר"ל מפראג בספרו גור אריה (ורשה תרכ"ד) "דאף שהכתוב אומר בזאת יבא אהרן דמשמע לעולם כשהיה מקריב הקרבנות הכתובים כאן ייכנס, זה אינו דבפירוש כתיב בקרא והייתה זו לכם אחת בשנה דמשמע ביום הכפורים דווקא".

לאור דברים אלה אני מבקש להציג את חידושו של הגאון מוילנה על פרשה זו. בסדר העבודה האמור בתורה מתוארים ההזאות שהיה על הכהן לבצע בדם הפר ודם השעיר בקדש הקדשים ובקדש. לאחר עבודה זו היה הכהן מתוודה על השעיר שעלה עליו הגורל להישלח ביד איש עתי המדברה, והשעיר היה נושא את כל עוונות ישראל למדבר.

פסוק כ"ב בפרק ט"ז מוסיף דברים לשלב זה של עבודת הכהן. "ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד אשר לבש בכבוא אל הקדש והניחם שם". רש"י מזכיר בפירושו לתורה את ההערה התלמודית ממסכת יומא ומן התורת כהנים "אין זה מקומו של מקרא זה ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא ואמרו, כל הפרשה נאמרה על הסדר חוץ מביאה זו שהיא אחר עשיית עולתו ועולת העם והקטרת אימורי פר ושעיר שנעשים בחוץ בבגדי זהב וטובל ומקדש ופושטן ולובש בגדי לבן ובא אל אוהל מועד להוציא את הכף ואת המחטה שהקטיר בה לפני ולפנים". כוונת התלמוד שפשיטת הבגדים המתוארת בפסוק שלנו נוגעת לפשיטת הבגדים אחרי הוצאת הכף והחתה שנשארו בקדש ואלו נעשו אחרי שקודם לכן לבש הכהן בגדי זהב ועשה את עולתו ועולת העם והקטיר את האימורים של הפר והשעיר על גבי מזבח העולה שהוא מזבח החיצון ואז שב ולבש את בגדי הלבן להוצאת הכף והמחטה שבהם הקטיר את הקטורת לפני ולפנים. הרמב"ן שהתייחס בפירושו לתורה על שינוי סדר העבודה הביא בדבריו את דברי רש"י וכתב שגם הגאונים הבינו כרש"י שהטבילה שבאה להכשיר את הכף והמחטה הייתה אחרי עשיית אילו של הכהן הגדול ואיל העם בין המוספים לתמיד של בין הערביים. הרמב"ן הביא שיטת הירושלמי בשמו של רבי יוחנן שהוצאת הכף והמחטה נעשתה רק לאחר התמיד של בין הערביים. כך היא במפורש גם שיטת הרמב"ם (בהלכות עבודת יום הכיפורים פרק ב הלכה ב) שכתב

"ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי לבן וטובל ועולה ומסתפג, ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו, ומקריב שעיר חטאת של מוסף היום ואילו ואיל העם, והם עולות, ומקטיר אימורי פר ושעיר הנשרפין, ומקריב תמיד של בין הערבים, ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב, וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדי לבן, ומקדש ידיו ורגליו, ונכנס לקדש הקדשים, ומוציא משם את הכף ואת המחטה, ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי לבן, וטובל ועולה ומסתפג, ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו, ומקטיר קטרת של בין הערבים של כל יום ומטיב את הנרות בין הערבים ומקדש ידיו ורגליו, ופושט בגדי זהב ולובש בגדי חול ויוצא". וביאר הרמב"ן שכיון שהוצאת הכף והמחטה אינה עבודה איחרו אותה לאחר כל סדר עבודת היום.

הגאון מוילנה פירש בצורה שונה את מיקומו הבעייתי של הפסוק שנאמר לכאורה שלא במקומו.

המילה עת נדרשת במדרש רבה באופן הזה (ויקרא רבה) (מרגליות) פרשת אחרי מות פרשה כא)

יש עת לשנה, ויהי לתשובת השנה (שמואל ב' יא, א). יש עת לשנים עשרה שנה, עד עת בוא דברו (תהלים קה, ט). יש עת לשבעים שנה, לפי מלאת לבבל שבעים שנה כך אמר לו הקדוש ברוך הוא משה לא עת לשנ ולא לשבע שנים ולא לשבעים שנה אלא בכל שעה שהוא רוצה להיכנס יכנס בסדר הזה. על כן שאר הכהנים אסורים היו להיכנס לפני ולפנים אלא ביום הכפורים אבל אהרן היה ראוי להיכנס בכל שעה ושעה רק שיכנס בסדר העבודה שנאמר בפרשה זו. ולפי הטעם הזה בסדר הכניסה לאהרן הכהן הדברים נאמרו בסדר המדויק שהרי הטעם שאמרה הגמרא שפסוק זה אנו כסדר העבודה הרגיל משום שביום הכפורים יש לכהן חמש טבילות ועשרה קידושין אבל כשרצה אהרן הכהן לעבוד בשאר ימות השנה לא היו לו אלא שלשה החלפות בגדים בלבד ועבד כסדר המדויק בפרשת האמור והפסוקים נרשמו כסדר העבודה ש אהרן הכהן ולא ביום הכפורים.

לחידושו של הגאון פרשה זו משלבת שני סדרי עבודה. האחד סדר כניסה לאהרן הכהן שאינו קשור כלל לסדר עבודת יום הכפורים. ולסדר זה נאמרו פסוקי הפרשה במדויק. לסדר השני תהפוך הפרשה לסדר עבודת כהן גדול ביום הכפורים, אחת בשנה ואז יתוספו עוד שתי החלפות בגדים ואז פשיטת הבגדים האמורה בפסוק כ"ב תהיה שלא כסדרה.

ר' אברהם דאנציג שהיה מורה צדק בוילנה שהיה קשור בקשרי משפחה עם הגאון מוילנה כשבנו נשא לאישה את נכדת הגאון כתב בקונטרס "מצבת משה" שבסיום ספרו הגדול חכמת אדם על דבריו אלו של הגאון "תורת אמת הייתה בפיהו". ביאור הגאון מסביר בצורה מדויקת כיצד קרה שפסוק שבסדר העבודה נכתב שלא במקומו. אך אם נקבל את שיטת הגאון שלמעשה מדובר פה בפרשה בשני מעגלי עבודה. הראשון המיועד לאהרן הכהן בכל עת והוא כסדר העבודה המתואר בפרשה. והשני סדר עבודה לכהנים בימי הכפורים נבין היטב כיצד מצא פסוק כ"ב את מקומו שלא כסדר העבודה של ימי הכפורים.

שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול.

הרב אהרן כ"ץ. מ"מ רב העיר רמת גן.